

Haberler:

“Türkiye-Polonya İlişkilerinde “Temas Alanları” (1414 – 2014) Uluslararası Konferansı”nın Ardından

After “The International Conference of “Contact Zones” In Turkish- Polish Relations (1414-2014)”

*Yılmaz Kurt**

Türk Tarih Kurumu 3 yıldan bu yana sürdürdüğü yurtiçi ve yurtdışı konferanslar ve sempozyumlar serisini bu sefer Polonya'nın başkenti Varşova'da gerçekleştirdi. 6-7 Haziran 2014 tarihlerinde yapılan ve “Türkiye-Polonya İlişkilerinde “Temas Alanları” (1414-2014) Uluslararası Konferansı / “Contact Zones” In Turkish-Polish Relations (1414-2014) International Conference” başlığını taşıyan konferans ile Türkiye- Polonya İlişkilerinin 600. Yılı ölümsüzleştirilmiş oldu.

1414 yılı aslında Osmanlı Devletinde Fetret Devri/ Karışıklık Devri olarak bilinen Timur sonrası taht kavgaları dönemidir. Bir başka ifadeyle I. Mehmed'in kardeşlerine karşı yürüttüğü savaşta içte ve dışta birçok tavizler vermek zorunda kaldığı dönemdir. Musa Çelebi'ye yardım eden Eflak Prensi Mirça'ya karşı Mirça'nın akrabası olan Dan isimli prensin desteklenmesi bu sebeptir. Polonya, o zamanki adıyla Lehistan- Osmanlı ilişkilerinin Osmanlı için böylesine karışık bir dönemde başlamış olması bu bakımdan ilginçtir. I. Mehmed ise Avrupa'daki durumu anlaşmalarla kontrol altına aldıktan sonra Anadolu birliğini sağlamak üzere bir an önce Anadolu'ya geçmek istemekteydi.

“Türkiye- Polonya İlişkilerinde “Temas Alanları” (1414-2014) Uluslararası Konferansı” birçok bakımdan ilklerin yaşanmasına sebep oldu. Tarihte ilk defa Türk Tarih Kurumu tarafından bu kadar geniş katılımlı bir Uluslararası Konferansın yabancı bir ülkede gerçekleştirilmiş olması bizim tespitlerimize göre bir ilkti. Bir başka ilk de yurtdışında gerçekleştirilen bir akademik konferansa bir Türk Büyükelçiliği'nin ilk defa bu kadar ciddi katılım

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü, 06100 Sıhhiye/ Ankara. e-mail: yilmazkurt2002@yahoo.com; ykurt@ankara.edu.tr

sağlamasıdır. Bunun en büyük sebebi de Sayın Büyükelçimiz Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan'ın akademik titri ve sosyal bilimlere olan ilgisi olarak görülebilir. Kendisini YÖK Başkanı olduğu günlerden tanıdığımız Sayın Özcan, aslında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun olmuştur. Bunu gururla ve içtenlikle ifade etmesi bizleri sevindirmiştir. Büyükelçimiz dışında Sayın Müsteşar N. İpek Aynuksa'nın Konferansa ilgisi ve desteği de her zaman güzel bir anı olarak hatırlanacaktır. Elçilik heyetimiz yanında Yunus Emre Kültür Merkezi Müdürü Prof. Dr. Hayati Develi'nin ve yardımcılarının katılımı da Konferansa ayrı bir renk katmıştır. Komşu illerden konferansı izlemek için Varşova'ya gelen Yüksek lisans ve Doktora öğrencilerimiz ile karşılaşmak bilim adına bizleri heyecanlandırmıştır.

Konferans 6 Haziran 2014 tarihinde Varşova Üniversitesi Tarih Enstitüsü'de çok sade bir törenle başladı. Açılış konuşmalarının yapıldığı A salonu, içerisinde her türlü Roma dönemi heykellerinin kopyalarını barındıran bir sergi salonu görünümündeydi. Önce Varşova Üniversitesi Tarih Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Dariusz Kolodziejczyk konuştu. Sayın Dariusz klasik açış konuşmasından farklı olarak slaytlarla akademik bir sunum yaptı. Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Metin Hülagu, Osmanlı-Lehistan ilişkilerinde Lehistan'ın tarihi önemine dikkat çekti. Büyükelçimiz Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan diplomat kimliği ile Polonya- Türkiye ilişkilerinin önemini vurguladı. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı Sayın Prof. Dr. Derya Örs ve Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç toplantıya katılmadılar.

Konferansın ilk oturumu Askeri Seferler ve Osmanlı-Lehistan İlişkilerine ayrılmıştı. Ancak bu konunun en büyük uzmanlarından olan Prof. Dr. Mehmet İnbaşı rahatsızlığı sebebiyle toplantıya katılmamıştı. Onun bildirisini başka bir arkadaşımız okudu. Tebliği sunan kişinin bütün becerisi ve güzel tonu tabii ki Mehmet İnbaşı'nın yokluğunu kapatamazdı. İkinci olara bu fakir-i pür taksir "Hacı Ali Efendi'nin *Kamaniçe Taribi*" başlıklı tebliğini sundu. Hacı Ali Efendi 1672 tarihli Kamaniçe Seferi'ne Sadrazam Kethüdası Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın tezkirecisi sıfatıyla katılmış ve seferin güncesini tutmuştu. İşte bu kıymetli eserde yer alan bilgiler Abdurrahman Abdi Paşa'nın *Vekâyi'name*'si ile birlikte kullanılarak Kamaniçe Seferi'nin askeri ve lojistik yönden önemi vurgulandı. İstanbul Medeniyet Üniversitesi'nden Ahmet Arslantürk ise "Kamaniçe Seferi'nde Osmanlı Saray Görevlileri" konusunda bilgi sundu. Konferansın en büyük eksikliklerinden birisi ise 1414 yılında Osmanlı- Lehistan ilişkilerinin ne şekilde başladığını anlatan bir tebliğin bulunmayışı idi. Türk Tarih Kurumu kendisine sunulan tebliğ konularını tasnif ederek konferansı veya sempozyumu organize etmekte. Bu durumda birbirine yakın konularda 2 veya 3 tebliğ olabildiği halde, gerçekten ihtiyaç hissedilen bir konuda hiçbir tebliğ gelmeyebiliyor. Sanırım bu durumda yapılacak şey eksik konuların tespit edilerek ismarlama olarak uzmanlarına verilmesidir.

Konferansın Türkiye ayağında öne çıkan isim İstanbul Üniversitesinden Yrd. Doç. Dr. Hacer Topaktaş idi. Topaktaş 13.00- 14.00 oturumunda “18. Yüzyılın Son Çeyreğinde İstanbul-Varşova Arasındaki Diplomasi” başlıklı konuşmasını İngilizce olarak sundu. Arkasından Varşova Üniversitesi’nden Iurii Chainskyi, “1924 Gürcü İsyanı’nın 1924- 1926 Yıllarında Türkiye’de Yürütülen Polonya’nın Özgürlük Politikasına Etkisi” başlıklı tebliğini İngiliz dilinde sundu.

Hacettepe Üniversitesi’nden arkeolog ve sanat tarihçi Suat Alp’in konuşması savaş ve hazinelerin etkileşim aracı olarak önemi hakkında idi. Sonra Boğaziçi Üniversitesi’nden Fatma Coşkun, Abdulaziz’in Saray Ressamı Stanislaw Chlebowski’yi bizlere tanıttı.

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi’nden Zafer Gölen, Osmanlı devletine gelerek Murad Paşa adını alan Jozef Bern’i bizlere tanıtan güzel bir tebliğ sundu. Ege Üniversitesi’nden Abdullah Temizkan Lehistanlıların Kafkasya’ya Birlik Gönderme Girişimlerini son derece rahat bir üslupta anlattı. Bitlis Eren Üniversitesi’nden Mehmet Demirtaş XIX. Yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı topraklarına gelen Lehistan’lı göçmenler ve bunların iskanları konusunda derli-toplu bir tebliğ sundu. Bilkent Üniversitesi’nden Mehmet Akif Kireççi ise konferansa katılmamıştı.

İkinci günün ilk oturumu Cumhuriyet Tarihi dönemine ayrılmıştı. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi’nden Nuri Köstüklü Polonya’da Şehit Olan Türkler konusunda ilgi ile izlenen bir konuşma yaptı. Afyon Kocatepe Üniversitesi’nden Ahmet Altınbaş’ın konuşması ise 1916- 1923 yılları arasında Osmanlı Polonya ilişkilerinde Esirler üzerine idi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nden Nuray Özdemir Ahmet Ferit Tek’in Varşova Büyükelçiliği döneminde (1932- 1939) Türkiye- Polonya ilişkileri üzerinde durdu.

Sabahın ikinci oturumunda Oxford Üniversitesi’nden genç akademisyen Paulina Dominika Dominik, “Leh Siyasi Göçmenlerinin Geç Dönem Osmanlı İmparatorluğu’nun Modernleşmesine Katkısı” konusunda bir tebliğ sundu. Bazı kalıplara bağlı kalmak ve büyük tespitler yapmak endişesi içerisinde gördüğümüz Paulina’nın konuşması genel olarak başarılı idi. Sorbonne Üniversitesi’nden genç araştırmacı Katarzyna Papiez’in konuşması ise “Polonyalı Erkek ve Kadınların Garip Yaşamları: Jan Alojzy Pruski” başlığını taşımaktaydı.

Öğleden sonraki oturumda Sakarya Üniversitesi’nden Yücel Öztürk, “Osmanlı-Lehistan İlişkilerinin Esasları, Unsurları ve Aktörleri” başlıklı aydınlatıcı bir konuşma yaptı. Gazi Üniversitesi’nden Emine Erdoğan Özünlü ise Ankara’da Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi’nde bulunan Cebe Defterleri’ni ana kaynak olarak kullanarak Hotin Kalesi’nin askeri ve stratejik açıdan önemi konusunda orijinal bir tebliğ sundu. Gaziantep Üniversitesi Tarih Bölümü Başkanı olarak görev yapmakta olan Bilgehan Pamuk da, “II. Kuzey

Savaşı'nda Osmanlı Lehistan İlişkileri Üzerine Bazı Gözlemler" başlıklı tebliğinde son derece başarılı idi.

B salonu 1 katta Kütüphane kısmında bulunmaktaydı. Pratik fayda göz önüne alınarak Polonyalı meslektaşlarımızın konuşmaları bu salonda toplanmıştı. Bu yüzden Türklerin A salonunda Polonyalıların B salonunda toplanmaları pratik açıdan faydalı oldu ise de gerekli kaynaşmanın sağlanamayışı açısından eksiklik oldu. Arkadaşlarımızın uyarısı ile bu eksiklik öğlen ve akşam yemeklerinde bir ölçüde giderilmeye çalışıldı. Ben daha çok Türkçe konuşmaların toplandığı A salonunu izlediğimden B Salonundaki değerli konuşmaları kaçırmış oldum. Ancak aşağıda konferans olmadığı bir saatte B salonuna geçerek Masaryk Üniversitesi'nden Sayın Alicja Borys'i dinlemek imkanı buldum. Alicya Borys ile salonda başlayan dostluğumuz yemeklerde de devam etti. Türk kafesi Havalimanına dönerken bize el sallayan tek Polonyalı idi. Kendisini en kısa zamanda Türkiye'de görmek isteriz.

Toplantının üçüncü günü sosyal programa ayrılmıştı. Bizi Varşova dışında Tatar Türklerinin yaşadığı bölgeye götürdüler. Burada müze haline getirilen Tatar Camii'nde bulunmak buruk bir sevinç yaşattı. Cami yakınındaki Tatar mezarlığında "hilali" görmek, ayıldızı görmek çok güzeldi ancak o yakın mezar taşları yüreğimizi burktu. Neyse ki biraz ileride faal durumda bir Tatar Camiinde imam bizi karşıladı ve orada yaşayan 4.000 kadar Tatar aile hakkında iyi bilgiler verdi. Tatar köyünden ayrılırken bize el sallayanlar arasında en sempatik tavırları ise Abdullah Temizkan'ın küçük kızı sergiledi. Onun çocuk kalbinden yükselen baba sevgisinin cisimleşmiş örneğini hep bu olayla hatırlayacağım. Bu kişilerin Tatarca'yı tamamen unutmuş olması ve bizimle İngilizce ve Lehçe konuşmaları da üzerinde durulması gereken bir probleme işaret ediyordu. Polonya'daki Tatar Türkleri, çölde kalan buz gibi erimeye ve asimilasyona mahkum edilmiş görünüyorlardı. Müze haline getirilen eski bir Yahudi Havrası'nı ziyaretten sonra Varşova Üniversitesi Tarih Enstitüsü'nün otantik bir mekanda verdiği akşam yemeğinde ördek ziyafeti de gezinin güzel anlarından birisi oldu.

Polonya'nın başkenti Varşova'da gerçekleştirilen "Türkiye- Polonya İlişkilerinde "Temas Alanları" (1414- 2014) Uluslararası Konferansı" bilimsel ve sosyal etkileşim açısından amacına ulaşan başarılı bir konferans olarak tarihe geçti. Konferans boyunca Türk Tarih Kurumu Başkanı Metin Hülagu'nun yapıcı ve teşvik edici tavırları takdir topladı. Ancak Konferansın yıldızları Türkiye'den Hacer Topaktaş ve Polonya'dan Natalia Krolikowska ile Türk Tarih Kurumunun genç enerjik uzmanları idiler. Özellikle de Sayın Aytac Yörükçü'nün olağanüstü çabalarını unutmayacağım. Sekreteryaya her yönüyle mükemmeldi. Anında çeviri yapan çevirmenler de bu alandaki uzmanlıklarını fazlasıyla gösterdiler. Bu konferansa emeği geçen burada isimlerini saydığım ve isimlerini saymadığım bütün meslektaşlarımı yürekten kutluyor, Türkiye Polonya dostluk ilişkilerinin sonsuza kadar sürmesi dileklerimi iletiyorum.